

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

VŨ THẾ CÔNG

KẾT HỢP LỜI GIẢNG BÌNH
CỦA GIÁO VIÊN, HỌC SINH TRONG GIỜ HỌC
TÁC PHẨM VĂN CHƯƠNG Ở TRƯỜNG THPT

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, năm 2012

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

VŨ THẾ CÔNG

KẾT HỢP LỜI GIẢNG BÌNH
CỦA GIÁO VIÊN, HỌC SINH TRONG GIỜ HỌC
TÁC PHẨM VĂN CHƯƠNG Ở TRƯỜNG THPT

Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học văn
MÃ SỐ: 60.14.10

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. TRẦN THẾ PHIỆT

Thái Nguyên, năm 2012

LỜI CẢM ƠN

Xin chân thành cảm ơn PGS.TS TRẦN THẾ PHIỆT người đã tận tâm hướng dẫn tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu, làm luận văn.

Xin cảm ơn quý lãnh đạo, quý thầy cô, các nhà khoa học của trường Đại học sư phạm Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho tác giả hoàn thành luận văn theo đúng kế hoạch.

Tôi cũng xin được gửi lời cảm ơn tới lãnh đạo, tập thể cán bộ giáo viên, nhân viên cùng các em học sinh trường THPT Hồng Quang, trường THPT Hà Bắc và các trường khác trên địa bàn tỉnh Hải Dương, cũng như sự ủng hộ của bạn bè đồng nghiệp và gia đình trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu.

Hy vọng được chia sẻ kinh nghiệm cùng với đồng nghiệp và những người quan tâm đến công việc dạy học văn trước xu thế hội nhập, phát triển của nền giáo dục Việt Nam.

Thái Nguyên, tháng 05 năm 2012

Tác giả

Vũ Thế Công

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Vũ Thế Công

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ĐHSP	: Đại học sư phạm
HS	: Học sinh
GV	: Giáo viên
THPT	: Trung học phổ thông
THCS	: Trung học cơ sở
SGK	: Sách giáo khoa
SGV	: Sách giáo viên
TS	: Tiến sĩ
GS	: Giáo sư
NXB	: Nhà xuất bản

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cảm ơn	
Lời cam đoan	
Danh mục từ, cụm từ viết tắt	
Mục lục	i
PHẦN MỞ ĐẦU	1
PHẦN NỘI DUNG	12
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA GIẢNG BÌNH TRONG DẠY HỌC TÁC PHẨM VĂN CHƯƠNG Ở NHÀ TRƯỜNG	
PHỔ THÔNG	12
1.1. Cơ sở lý luận	12
1.1.1. Những cơ sở khẳng định sự cần thiết lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ học tác phẩm văn chương ở trường THPT.	12
1.1.2. Những ưu thế và hạn chế đối với lời giảng bình của giáo viên.	26
1.2. Thực trạng việc kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ học tác phẩm văn chương.	27
1.2.1. Khảo sát tình hình vận dụng kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ dạy học tác phẩm văn chương.	27
1.2.2. Đánh giá thực trạng việc vận dụng kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ dạy học tác phẩm văn chương.	31
<i>Tiểu kết chương 1</i>	35
Chương 2. NHỮNG BIỆN PHÁP KẾT HỢP LỜI GIẢNG BÌNH CỦA GIÁO VIÊN, HỌC SINH TRONG GIỜ HỌC TÁC PHẨM VĂN CHƯƠNG	36
2.1. Những nguyên tắc kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ học tác phẩm văn chương.	36

2.1.1. Giảng bình phải được thực hiện dưới ánh sáng của lí thuyết dạy học văn hiện đại - Tiếp cận đồng bộ tác phẩm văn chương.....	36
2.1.2. Giảng bình phải được thực hiện từ hai phía: giáo viên và học sinh, được đặt dưới sự điều khiển, định hướng của giáo viên.....	38
2.1.3. Giảng bình chỉ được thực hiện khi cần thiết (đúng thời điểm, phù hợp với đối tượng văn bản và đối tượng tiếp nhận).....	39
2.1.4. Giảng bình có thể thực hiện ở tất cả các khâu: trước, trong và sau giờ lên lớp. Ở các hình thức nói và viết...với mục đích giúp học sinh bộc lộ cảm xúc, suy nghĩ của mình.	40
2.1.5. Giảng bình phải được đặt trong mối quan hệ với các phương pháp, biện pháp dạy học khác một cách hài hoà, tinh tế.....	41
2.2. Những biện pháp kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ học tác phẩm văn chương.....	42
2.2.1. Chọn yếu tố then chốt để bình.....	42
2.2.2. Lời bình phải làm nổi bật cái hay của văn thơ.....	44
2.2.3. Giảng bình phải tính đến tâm đón nhận của học sinh	46
2.2.4. Lời bình phải hướng tới việc khơi gợi những liên tưởng tích cực, đưa học sinh nhập thân vào tác phẩm	48
2.2.5. Lời giảng bình có tác dụng nêu vấn đề, tạo những tình huống để học sinh suy nghĩ, tìm tòi, tranh luận, cắt nghĩa các vấn đề đặt ra trong tác phẩm.....	49
2.2.6. Tổ chức hướng dẫn học sinh chuẩn bị cho giảng, bình trước giờ học tác phẩm văn chương.	50
2.2.7. Tổ chức hướng dẫn học sinh giảng bình trong giờ học tác phẩm văn chương.....	51
2.2.8. Tổ chức hướng dẫn học sinh giảng bình sau giờ học tác phẩm văn chương.....	58

2.2.9. Giảng bình trong mối quan hệ với các phương pháp dạy học khác.....	60
Tiểu kết chương 2.....	62
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	63
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	63
3.2. Đối tượng, địa bàn thực nghiệm.....	63
3.3. Cách thức, phương pháp thực nghiệm.....	64
3.4. Quy trình tiến hành thực nghiệm.	64
3.5. Chọn giáo viên thực nghiệm.....	64
3.6. Tiến trình thực nghiệm	64
3.7. Kết quả thực nghiệm.....	92
3.8. Một số kết luận rút ra từ thực nghiệm	94
PHẦN KẾT LUẬN.....	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	100
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Đổi mới phương pháp dạy học tác phẩm văn chương không chỉ là vấn đề thời sự - khoa học ở nước ta nhiều năm qua mà còn là mối bận tâm chung của nhiều quốc gia trên thế giới. Nguyên nhân sâu xa không chỉ xuất phát từ sứ mệnh lớn lao của môn Ngữ văn trong nhà trường hay từ sự cần thiết phải tăng cường “*chất nhân văn*” cho con người trong thời đại công nghệ số mà còn bắt nguồn từ sự phong phú phức tạp của các khuynh hướng hiện đại hoá phương pháp dạy học văn.

Bước vào đổi mới phương pháp dạy học tác phẩm văn chương theo hướng học sinh là bạn đọc sáng tạo, giảng bình lại trở thành vấn đề thời sự. Một số giáo viên đã phủ nhận giảng bình, hoặc hoài nghi, hoặc rụt rè trong việc sử dụng phương pháp này. Một số ý kiến có phần quyết liệt hơn, họ cho rằng: cần phải “*khai tử*” giảng bình, bởi lẽ sử dụng giảng bình là quay lại lối dạy học cũ: áp đặt, thuyết giảng, “mớm” kiến thức... và như thế là vi phạm nguyên tắc đổi mới phương pháp dạy học văn. Nhưng lại có ý kiến cho rằng: “*giờ giảng văn dứt khoát phải có những đoạn diễn giảng làm rung động tâm hồn các em, làm các em say sưa thích thú*”...

Nhiều người cũng đặt lại vấn đề: nên quan niệm giảng bình là một phương pháp, hay chỉ nên gọi là một biện pháp, một hoạt động trong giờ học tác phẩm văn chương. Những ý kiến về vấn đề này cho đến nay vẫn chưa hoàn toàn thống nhất.

Bấy nhiêu vấn đề đặt ra đã cho khó thấy khó khăn, lúng túng mà nhiều giáo viên đang gặp phải trong việc nhận thức, lựa chọn và vận dụng phương pháp giảng bình vào việc dạy học tác phẩm văn chương. Những câu hỏi đặt ra: Có nên dùng giảng bình trong dạy học văn hay không? Nếu dùng, thì ở mức độ nào? Làm thế nào để giờ học tác phẩm văn chương không trở nên khô khan, nặng nề, mất đi “*bản chất nghệ thuật kì diệu*” của nó?

Vì vậy, việc sử dụng giảng bình như thế nào cho có hiệu quả trong giờ học tác phẩm văn chương hiện nay là một vấn đề rất đáng quan tâm.

Từ những lí do cơ bản trên đã thôi thúc chúng tôi lựa chọn, nghiên cứu đề tài : “***Kết hợp lời giảng bình của giáo viên, học sinh trong giờ học tác phẩm văn chương ở nhà trường phổ thông***” để xác định lại cho đúng giảng bình cần thiết đến mức độ nào, có thể sử dụng như thế nào khi đi vào một tác phẩm cụ thể... với mong muốn góp phần giải quyết thực trạng nêu trên của dạy học tác phẩm văn chương ở nhà trường phổ thông hiện nay.

2. Lịch sử vấn đề.

2.1. Bình văn, thơ là một hoạt động tinh thần ra đời từ rất sớm trong đời sống xã hội và là một nhu cầu tất yếu làm phong phú đời sống văn học của dân tộc ta.

Lịch sử giảng văn ở nước ta đã có trên 100 năm. Tuy nhiên, cho đến những năm đầu của thập kỷ 80 của thế kỷ XX khi đất nước ta đang bước vào thời kỳ đổi mới với công cuộc cải cách giáo dục thì giảng văn trong nhà trường và trong các quan điểm tiêu biểu chủ yếu vẫn chỉ là công việc của thầy. Cũng có ý kiến cho rằng đổi mới phương pháp và cách thức tổ chức giờ giảng văn theo hướng phát huy vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo của học sinh nhưng đó mới chỉ là một vài điểm sáng trong bức tranh chung in đậm vai trò người thầy.

2.1.1. Thời phong kiến, giảng văn là giảng Hán văn, lối giảng văn thời này là lối “*bình văn*”, “*giảng sách*” của các nhà Nho. “*Bình văn*” là phương pháp dạy cho trò thực hành các kiểu bài văn có tính mô phỏng, chế tác theo thể thức, quy cách của các thể loại văn bản Hán văn. Còn “*giảng sách*” là giảng dạy các bộ Tứ thư, Ngũ kinh- những sách kinh điển của Nho học, nhà trường Hán học. Theo giáo sư Đặng Thai Mai, nguyên tắc ngự trị trong cách dạy đạo lý văn chương thời kỳ này là nguyên tắc quyền uy. Lời nói, sách vở của thánh hiền, của nhà Nho ngày xưa được tôn trọng như là chân lý tuyệt đối.